

і проти багатьох закордонних наукових центрів наша наука взяла курс на сполучення з життям і зокрема на зв'язок із промисловою технікою" (А. Ф. Йоффе, з тєї самої статті), треба одночасно відзначити, що наші науково-технічні (а це стосується й інститутів з галузі сільського господарства) дослідницькі інститути та наукові організації все таки значно *відстають* від вимог, що висуває наше будівництво. Акад. А. Ф. Йоффе підкреслює, що „форми, в яких виявився цей зв'язок, не задовольняють тих високих вимог, що пред'являє до науки період *реконструкції* народного господарства“, що „*потрібні інші, активніші методи насичення науки змістом, узятим із сучасної техніки, спрямовані не тільки до з'ясування, а й до поліпшення техніки*“ (підкреслення моє — Я. Т.). Науково-дослідницькі установи не повернулись у належній мірі до тих технічних проблем, що висуває наше будівництво. Робота інститутів не насичена завданнями, органічно зв'язаними з потребами соціалістичної реконструкції. Не зважаючи на здійснювану тепер передачу галузевих науково-технічних інститутів галузевим промисловим об'єднанням, — ні інститути не підійшли близько до потреб цих об'єднань, ні останні не наблизили до достатнього обліку наявних досягнень у роботі інститутів і до переведення цих досягнень у самій практиці промисловості. Як у науково-технічних інститутах, так і в органах промисловості є ще чимало консерватизму, побоювання технічного ризику. На підприємствах не усвідомили ще ролі лабораторій — цих низових осередків науково-технічної дослідницької думки. Лабораторії не поставлено в центрі роботи щодо опанування нової техніки, завоювання вищої якості продукції, здійснення стандартизації і т. ін.

Чи треба підкреслювати, що всю систему наших науково-дослідницьких органів треба тепер перебудувати в напрямі рішучого наближення до конкретних поточних потреб нашого господарства. Ми здійснюємо тепер широку механізацію вугільної справи — механізацію всіх ланок виробничого процесу, механізацію капітального будівництва. Наші вугільні інститути повинні повернутися лицем до цієї справи: вивчити детально практику роботи окремих систем машин у різних умовах їхньої роботи, знайти нові досконаліші методи роботи, дати кращу систему електрифікації вугільного господарства, знайти нові системи використання вугільних родовищ. Хіба не характерно, що система поспільної роботи зарубної машини в суцільній лаві, що пропонували т. т. Карташов, Філімонов та інші знизу, з виробництва, була цілком несподівана для нашого (на Україні) вугільного інституту? Хіба не характерно, що бійці з нашої армії повинні були *нападат* нашим науково-дослідницьким інститутам про те, що треба ближче підійти до питань підземної газифікації вугілля?

Ми провадимо тепер генеральну реконструкцію нашої металургії. Чи в достатній мірі наші інститути металю повернулися лицем до нової техніки в галузі металургії? Ми до цього часу не підійшли дійсно найближче до питань агломерації руд, збагачення їх. Ми не поставили вивчення нових типів мартенівських печей на належну наукову височінь. Ми не підійшли близько до всієї концепції робіт, зв'язаних з вивченням якості металю (ми, наприклад, неприпустимо відстали по лінії використання рентгену для певних якостей металю). Ми не підійшли близько до питань електрохімії. Проте; ми вже найближчим часом повинні розгорнути широко виробництво електричним шляхом високоякісного металю на заводах Дніпровського промислового комбінату. Ми стоїмо перед konieczністю задоволення коксом металургійної промисловості, що хутко розвивається, при напруженому коксовому балансі, і одночасно надто повільно провадимо роботу над коксуванням торфу, над

вивченням можливості використання металургією вугілля кількох вугільних басейнів (на Уралі, в Сибіру — вугілля деяких районів), дуже неуважно підійшли до переведених уже дослідів успішної заміни коксу певної якості антрацитом. Для металургії потрібні вогнетривкі матеріали. Наша силікатна промисловість не зуміла, за допомогою науково-технічних органів, до цього часу налаштувати використання наявних наших величезних зложищ кращих вогнетривких глин, лояку, магнезиту тощо. Маючи ці зложища, ми довозимо з-за кордону вогнетривкі матеріали. Чи це не свідчить про те, що наші інститути силікатів дуже мало повернулись лицем до техніки?

Ми здійснюємо широку програму електрифікації країни, але ми здійснюємо її до цього часу часто дуже неекономічно¹⁾. При здійсненні електрифікації нам потрібний чорний метал, але ми дуже консервативно разом з тим підходимо до заміни залізних щогл електропередач дерев'яними. Тим часом американська практика, практика Норвегії, Швеції дає вказівки про можливість широченного пристосування дерев'яних опор, навіть при значному вольтажі. А. Голіков нагадує²⁾, що в нас, в СРСР, вища напруга на лініях — 115 кіловольт (закордоном дерев'яні опори для передач до 165 кіловольт), „на більшості наших високовольтних ліній (115 і 33 кіловольт) грозові виснаги надзвичайно великі, боротьби з грозами майже не провадиться, і одночасно ми дозволяємо собі нічим не виправдане марнотрацтво металу, використовуючи залізні щогли“. Ні один з науково-дослідницьких інститутів у галузі електрифікації не підняв свого авторитетного голосу до цього часу за дерев'яні щогли.

На більшості наших будувальних перевитрачається багато металу (не без допомоги шкідників, що робили спробу зірвати будівництво утворенням різко виявленого металічного голоду), а в той же час ні один з наших науково-дослідницьких інститутів у галузі будівництва не заявив авторитетно, що норми витрачання металу у нас перевищені, що от у таких і в таких ланках будівництва можна перейти від металу на дерево, черепицю тощо. Зайвий метал витрачається у нас у казано-будівництві, в інших галузях машинобудівництва (починаючи від ліття тощо). Інститути металу до цього часу не підняли свого авторитетного голосу за зменшення витрачання металу. Те саме можна сказати й з приводу кольорових металів. Практичні пропозиції до заміни кольорових (дефіцитних) металів чорним металом або стопами — ідуть знизу; це говорять про величезні творчі здібності робітничої маси, а інститути покищо дуже мало допомогли зверху виробництву в цій галузі.

Країна за останні роки має напружений паливний баланс, уряд кілька раз давав директиву про зниження коефіцієнтів витрачання палива, — теплотехнічний інститут, де оперували шкідники Рамзіни та Очкіни, *гальмував* справу раціоналізації паливовикористання, замість того щоб показати шлях здійснення його. І лише тепер, після того як пролетарський суд осудив Рамзіна і К^о, після того як учених шкідників вигнано із стін інституту, теплотехнічний інститут підійшов близько до питань раціоналізації паливовикористання і дав перші конкретні вказівки теплосиловим органам на місцях.

Тут немає змоги й потреби спинитись детальніше на тому твердженні, що наші науково-технічні інститути (це стосується й до інститутів транспортної галузі) не повернулись лицем до техніки, до кон-

¹⁾ Процес шкідників із „Промпартії“ в достатній мірі підкреслив це твердження.

²⁾ „Новая Техніка“, № 7(57), 4 лютого 1931 р., стаття „Вот где гибнут железо и медь“.

кретних потреб нашого будівництва. Характеристику роботи інститутів подано в лютневій (1931 р.) постанові Президії ВРНГ СРСР.

В цій самій постанові подано й конкретні директиви про поворот інститутів лицем до техніки. Очевидно, що перш за все з інститутів треба вигнати всі рештки шкідницького охвост'я. Одночасно треба об'явити жорстоку війну всім консервативним, опортуністичним елементам, що слабують на хворість перед новою технікою, що бояться „якби чого не вийшло“, що захищають позиції старої техніки. Науково-дослідницькі інститути повинні увібрати в себе найталановитіші винахідницькі елементи з виробництва, повинні взяти шефство над усією поставою технічної пропаганди, повинні взяти активну участь в утворенні нової технічної літератури, повинні виявити широченну допомогу нашим проєктуальним організаціям і науково-технічним галузевим радам, повинні взяти активну участь в усій роботі над зміною технічної фізіономії всієї нашої промисловості, повинні допомогти розробці остаточних форм організаційної структури промисловості (встановлення міжгалузевих зв'язків, розробка технічних та економічних проблем, зв'язаних з будівництвом нових складних комбінатів і т. ін.). Науково-дослідницькі інститути повинні допомогти заглибити лєнінізм у техніку, брати активну участь у розв'язанні завдань *перетворення техніки в знаряддя соціалізму*, завдання, що сформулював Володимир Ільїч у його промові на 1-му З'їзді раднаргоспів 1918 р. такими словами: „перетворити всю суму назбираного капіталізмом багатющого, історично неминучо-потрібного для нас запасу культури й техніки, перетворити все це із знаряддя капіталізму в знаряддя соціалізму“.

* * *

Нам треба опанувати *техніку постави багатьох нових виробництв*. Що більші будуть наші досягнення в цьому напрямі, то швидче ми позбудемося залежності від чужоземної передової техніки. Технічний похід має треба спрямувати під гаслом найшвидшого *опанування* постави нових виробництв.

Тут немає змоги більш-менш детально спинятися на цих виробництвах. Вони охоплюють усі галузі промисловості. В металургії ми йдемо до електрохемії, до виробництва нових кольорових металів (алюмінію, електролітного цинку, нікелю і т. ін.). В електротехнічній промисловості ми йдемо до виробництва потужних турбогенераторів, високковольтної апаратури, електротопильних печей, до виробництва устаткування для електрифікованого транспорту і т. ін. У хемічній промисловості ми ставимо виробництво азотистого добрива, комбінованого добрива, розвиваємо калійну індустрію, ставимо нові методи здобування сірки, широко розвиваємо виробництво антишкідників (для сільського господарства), ставимо виробництво штучного шовку тощо. В нафтопромисловості ми йдемо до раціоналізації крекінгу нафтових продуктів (глибоке крекінгування), до досконалих метод гідрогенізації, до одержання нафти з сапропелітів та богхедів. У вугільній і рудній справі ми переходимо до широченної механізації — технічної революції величезної ваги, що рішуче ламає всю стару систему роботи. В торф'яній промисловості ми йдемо до фрезерного способу добування. Ми ставимо кілька нових виробництв у хеміко-фармацевтичній і в лісохемічній промисловості, у будівельній справі і т. ін.

Поворот лицем до техніки мусить забезпечити нам максимально швидке опанування постави всіх цих нових виробництв. Наука, поставлена в органічний зв'язок з технікою, мусить забезпечити нам найуспішніше розв'язання всіх найскладніших проблем, зв'язаних з органі-

здією цих нових виробництв, зв'язаних з поставою нових технологічних процесів.

Тут ми спинимось лише на завданнях, що стоять по лінії організації нових виробництв у машинобудівництві — цій галузі промисловості, яку треба форсовано висунути на передову лінію (вказівка XVI партз'їзду). Не розглядаючи тут питань опанування техніки нового транспортowego машинобудівництва (про це окремо), спинимось коротко на інших галузях машинобудівництва.

Могутній розвиток тракторобудівництва висуває питання про легкий дизель. Проф. Гіттіс, один з керівників автотракторного науково-дослідницького інституту, особливо підкреслює, що дизель є позаконкурентний двигун легкого швидкохідного транспорту. „Не може й не повинно бути більше суперечок про придатність або непридатність дизелів. Європа буде працювати на дизелях, і в першу чергу на дизелі має перейти СРСР; при пляновім господарстві його не може бути тих політичних та економічних гальм, що стояли на шляху дизеля за кордоном... Технічна думка повинна спрямувати свої зусилля на усунення головних перешкод і труднощів: зменшення ваги дизеля, повне використання робочого об'єму, збільшення числа обертів, а також добір відповідного раціонального палива“ (із виступу проф. В. Ю. Гіттиса, у клубі робітників народнього господарства, лютий 1931 р.). Треба певно констатувати, що ми неприпустимо повільно розв'язуємо такі відповідальні й термінові проблеми, як перехід до ваговозів з дизельмоторами, до автомобілів і тракторів із живленням генераторним газом. Пролетарське суспільство в цих роботах повинно допомогти заводам автотракторобудівництва і науково-технічному автотракторному інституту. Останній визнає, що питання в цій сфері уже настільки теоретично пророблено, що можна вже тепер перейти до безпосереднього спробного конструювання машин із новими злагадами.

Найважливіша галузь машинобудівництва — важке машинобудівництво (виробництво устаткування для вугільної, рудної, нафтової промисловості, хемічної індустрії, чорної й кольорової металургії). По лінії важкого машинобудівництва ми маємо за останні роки чималі досягнення (ми опанували техніку виробництва зарубних машин та відбійних молотків для вугільної промисловості, дали радянську методику в техніці експлуатаційного свердління, опанували техніку будування пересувних компресорів, великих вентиляторів тощо). А проте, чималі щодо складності завдання ще в майбутньому. Нам треба опанувати техніку виготовлення електротягів, виробництво конвеєрів та моторів до них, випуск блюмінгів і сортовальцівних верстатів, потужних свердлових верстатів, грязевих смоків, устаткування для крекінгових і олійних злагод, устаткування для доменних печей, для мартенівських печей, для агломераційних устав, для збагатних фабрик, випуск потужних зводів, устаткування для коксохемічної промисловості і т. ін.

Уже цей далеко неповний перелік нових виробництв у галузі важкого машинобудівництва в достатній мірі показує, які відповідальні завдання стоять перед нами в цій сфері, який має бути зміст технічного походу для опанування техніки цих виробництв. Успіхи, які ми маємо по лінії важкого машинобудівництва за останні роки, дають підставу запевняти, що ми швидко опануємо техніку й цих нових виробництв. Треба навколо цих виробництв об'єднати роботу металістів з виробництва, робітників дослідницьких органів, проектувальних організацій, трестів важкого машинобудівництва. Сюди, на ці виробництва, треба спрямувати чужоземних робітників-металістів, що приїждять до нас на роботу. Об'єднаними зусиллями ми цю техніку опануємо.

На передові позиції в нашому машинобудівництві висувається верстатобудівництво. Воно обслуговує промисловість автотракторну та авіаційну, сільгоспмашинобудівництво, електробудівництво, сталеливарну індустрію, залізниці, машинобудівельну індустрію, всю мережу машиново-тракторних станцій і т. ін. Потреба на верстати щороку бурхливо зростає. Залежність наша від закордонного верстатобудівництва ще й тепер велика. Зростання таких галузей машинобудівництва, як автотракторна, визначається цілком тим устаткуванням, що його зуміємо дати цій галузі індустрії. Наше верстатобудівництво за останні роки чимало розвинулось: ми опанували техніку виробництва верстатів (нормального типу) токарних, фрезерних, шліфувальних, стругальних та інших. Спереду стоїть завдання опанування техніки виробництва складного типу верстатів. Нам треба опанувати техніку випуску комбінованих верстатів, токарних многорізцових, радіально-свердільних верстатів, шліфувальних та інших.

Технічний похід має проходити в цій галузі під кутом найраціональнішого розв'язання питань конструкції верстатів, а також питань організаційно-виробничих. Технічний похід мусить ударити по рештках шкідництва та по опортуністичній недооцінці значення форсованого підтягання радянського верстатобудівництва до рівня вищих досягнень американського та німецького верстатобудівництва. Технічний похід треба так організувати, щоб ми з максимальною успішністю розгорнули в найкоротший термін власну верстатобудівельну індустрію. Об'єднаними зусиллями органів, що працюють у галузі конструювання й стандартизації, за найширшої участі робітничої маси, ми це завдання безперечно успішно розв'яжемо.

Перед нами стоїть завдання опанування техніки машинобудівництва для багатьох галузей легкої індустрії паперової, друкарсько-поліграфічної, консервної, гумової та інших. Ці виробництва у нас тепер лише починаються. Організуючи діловий зв'язок з передовими чужоземними фірмами в цих галузях машинобудівництва, переводячи чужоземні досягнення в наші конкретні умови, ми опануємо техніку і в цих напрямках. Запорукою тому будуть успіхи, що ми маємо вже, в галузі постави машинобудівництва для текстильної, шкіряної, тютюнової та інших галузей легкої індустрії.

В галузі сільсько-господарського машинобудівництва ми за останні роки маємо чималі досягнення по лінії постави виробництва нових складних машин: сюди належать тракторні молотарки, сівалки, тракторні сінокосилки, снопов'язалки, культиватори тощо. Розпочато поставу виробництв радянських комбайнів. Успіхи наші треба поширити й заглибити. Це диктується вимогами соціалістичного сектору сільського господарства, що дедалі бурхливо зростає. Технічний похід має пройти під знаком якнайшвидшого налаштування масового виробництва с.-г. машин для великого сільського господарства, для всіх його виробничих процесів.

Особливо треба підкреслити завдання в галузі опанування техніки тракторобудівництва. Перед нами тут стоїть завдання опанувати багато нових процесів. Машинове устаткування наших нових тракторних заводів у більшій своїй частині доведено з-за кордону і є технічна новина для нас. „Дитячі хвороби“ неминучі при опануванні цього устаткування. Технічний похід треба побудувати тут так, щоб витрати етапу опанування нового виробництва зійшли до мінімуму. Підготову кадрів масових кваліфікацій і нових технічних кадрів для нашого тракторобудівництва, що ми тепер провадимо, треба всіма способами форсувати, контингент учнів треба поширити.

Переходимо до питань транспортного машинобудівництва і завдань технічного походу в цій галузі.

Цілком очевидно виявилось, що на допомогу раціоналізаторським роботам на залізничному транспорті повинна стати широка його реконструкція для того, щоб транспорт міг успішно переробляти дедалі більший вантажообіг. Як відомо, обтяження залізничного транспорту було далеко більше проти накреслень п'ятирічного плану. Вантажообіг залізниць уже 1931 року становитиме 330 млн. тонн, проти накреслення 281 млн. тонн на останній рік п'ятирічки. Шкідники приклали всіх своїх зусиль на те, щоб перед залізничним транспортом не виявились з достатньою виразністю ті завдання, що стоять перед ним, а праві опортуністи всіма способами затушковували значення реконструкції залізничного транспорту вже на даному етапі, помилково доводячи, що можна обмежитися лише раціоналізацією транспорту. XVI з'їзд партії припинив правоопортуністичне, об'єктивно-шкідницьке формулювання і діяльність правих опортуністів на транспорті: з'їзд підкреслив, що вже тепер треба широко розпочати реконструкцію залізничного транспорту разом із продовженням раціоналізаторської роботи. Контрольні числа на 1931 рік, що накреслюють чимале фінансування реконструктивних робіт, і постанови ЦК партії й РНК від 16 січня цього року уточнюють завдання по лінії реконструкції залізничного транспорту. Грудневий об'єднаний пленум ЦК і ЦКК і III сесія ЦВК СРСР підкреслили конечність „рішучого підтягання транспорту до рівня тих вимог, що їх ставить перед ним бурхливе зростання основних галузей народного господарства“.

У зв'язку з цим питання техніки транспортного машинобудівництва, а також питання техніки експлуатації та обслуговування транспорту, що тепер реконструюється, стають питаннями бойового значення. Це твердження треба усвідомити в повній мірі. Промислові кадри повинні терміново опанувати техніку виробництва реконструктивних елементів для транспорту (потужних паротягів, великовантажних вагонів, автоматичного зчіплення, блокування та ін.), техніку заглиблення їх і монтажу; транспортні кадри повинні терміново опанувати техніку експлуатації реконструйованого транспорту. Це твердження стосується в однаковій мірі не тільки до залізничного транспорту, а й до інших видів його (водяного, місцевого та ін.).

Було б великою помилкою не усвідомити в належній мірі значення конечности термінового опанування нової техніки, зв'язаної з транспортною галуззю.

Це питання має не лише технічне й техно-економічне значення, а й оборонно-політичне.

Потужний паротяг уже незабаром повинен зробитись основною тягловою силою на всіх наших залізничних коліях з могутнім вантажевим потоком (лінії Лиман - Основа, Котельніч - Ленінград, Новосибірськ - Семипалатинськ і т. ін.). Вагонний парк уже тепер має дістати чималі поповнення великовантажними вагонами з механічним автоматичним саморозвантаженням. Автозчіплення, автогальмування і автоблокування мають прийти широко вже найближчими роками на зміну ручним роботам у цій сфері. На допомогу і частково на зміну паротягові прийде електротяг і теплотяг. Ми близько підійшли до потреби форсованого розв'язання проблеми переходу на електротяг у багатьох районах з великим вантажообігом (на Уралі, у зв'язку з будівництвом „Великого Уралу“, на Кавказі, в Кузьнецькому басейні, у Донбасі й Криворіжжі тощо). Треба опанувати техніку реконструкції колійного господарства, всієї техніки механізації навантажно-розвантажних робіт на залізничному транспорті. Треба зуміти опанувати техніку пропускання автоматично

бльокованих валок, що йдуть із значно підвищеною швидкістю, пропускання великими пачками валок.

Очевидно, що розв'язати ці завдання ми можемо лише тоді, коли серйозно освоїмо найпередовішу в транспортному машинобудівництві американську техніку. Цю техніку ми можемо й повинні засвоїти негайно, і це завдання ні в якому разі не утопічне, бо ми маємо висококваліфіковані кадри транспортного машинобудівництва, які успішно на ходу можуть перекваліфікуватись. Деякі робітники з об'єднання „Парвагдиз“ ладні поставити справу реконструкції транспорту в надто скрутний стан тим, що одтягають перехід багатьох заводів на виготовлення елементів транспортної реконструкції. Наше суспільство мусить дати цій спробі рішучу відсіч, мусить допомогти транспортіві й промисловості реалізувати директиву ЦК від 10-го вересня 1930 р. про те, щоб „ВРНГ та НКШС у місячний термін накреслили план розгортання виробництва основних елементів реконструкції транспорту з тим, щоб випуск їх здійснити 1931 року“ (підкреслення мое — Я. Т.). Під цим кутом металісти повинні будувати свою боротьбу за нову техніку в транспортному машинобудівництві. Нам треба так опанувати цю техніку, щоб уся реконструкція транспорту проходила найекономічніше і, що надзвичайно важливо, без запізнення, без розривів між окремими елементами цієї реконструкції. В нову добу вступає водяний транспорт. Шкідливі та правоопортуністичні елементи всіма способами гальмували справу розвитку водяного транспорту, реконструкції його, утворювали диспропорцію між окремими елементами суднобудівництва, суднового машинобудівництва. Наше суднобудівництво через те й тепер перебуває на надзвичайно низькому технічному рівні, а водяний транспорт занадто відстав у темпах свого розвитку від темпів усього нашого соціалістичного будівництва. Завдання — і завдання бойове — це форсована робота над підтяганням річного транспорту до нового рівня, що відповідає навантаженню. Яке дедалі зростає, цього транспорту, починаючи вже з поточного року. Один з найважливіших елементів цієї роботи — реконструкція транспорту. ЦК партії, РНК і РПО дано конкретні директиви про встановлення по окремих басейнах і за родами вантажів найраціональніших типів суден, про реконструкцію наявних судноремонтних майстерень і суднобудівельних заводів, дано директиви про перехід до конструювання нових суден, судових машин, механізмів тощо. Підкреслено конечність переходу до технічно досконалих метод у галузі річного суднобудівництва (будування елінгів, стапелів, слипів), будування нових корабелень, будування бензинотягів. Дано директиву про широку механізацію навантажно-розвантажних робіт.

Очевидно, що в розв'язанні всіх цих завдань ми повинні піти шляхом заглиблення найкращих досягнень техніки. Всесоюзна науково-дослідницька конференція у справі суднобудівництва вірно підкреслила, що наше суднобудівництво має стати на новий шлях. Завдання, що стоять перед нами тут, такі: перехід до полегшених корпусів найвигідніших судових форм, перехід до нових двигунів, перехід — і це треба особливо підкреслити — до широкого застосування електрозварення в суднобудівництві (економія металу, полегшення ваги суден і т. ін.) Конструкторська думка має, таким чином, тут перед собою широченне поле роботи. У радянському союзі ця думка вільна від обмежувальних правил англійського Ллойда, французького реєстра „Верітас“. Отже до цього часу „правила будування суден реєстра СРСР — копія правил „Ллойда і Верітас“¹⁾ В галузі суднового машинобудівництва — перед конструкторською думкою завдання переходу до економічніших хлипа-

¹⁾ В. Бродський. Новая техника. № 3, 14 січня 1931 р.

кових парових машин, до встановлення найекономічнішого в наших умовах дизельного типу. „... У найближчому майбутньому нам треба буде перевести *ревізію типів тих двигунів, що будуються*, і остаточно прийти до вироблення свого *понадліцензійного суднового двигуна внутрішнього горіння*“¹⁾. Треба близько підійти до реалізації урядових директив про найшвидче заглиблення електросварювання у суднобудівництві (1931 р.—50% усіх нових робіт). Консерватизм у цій сфері треба рішуче перемогти. Переваги електрозварення такі великі, що закордонна техніка широко перейшла на електрозварення. Нам треба рішуче повернутись лицем до електрозварення в суднобудівництві: реконструювати зварювальні цехи по заводах, перевчити кадри, перейти до практичного будування певної частини нових суден на основі електрозварювання повністю.

Перед нами одночасно висуюються завдання переходу до спробного будівництва електроходів, що мають чимало великих переваг (легкість механізмів, дешевина, швидкий хід, велика маневреність і т. ін.), і до широкого використання тракторів у мілководній флотії в Держрічній флотії Середньої Азії ми вже успішно експлуатуємо тракторний двигун).

Питання про технічну літературу треба поставити на всю широчінь. Тепер непотрібно вже детально спинятись на характеристики наявних мінусів по лінії випуску технічної літератури (масової, технічної періодики, технічного підручника)²⁾. Тепер перед нами стоїть завдання налаштувати випуск такої технічної літератури, яка йшла б в один лад з завданнями нашого соціалістичного будівництва, вчасно підковувала б масу потрібним рівнем технічного знання.

Основне твердження: ми повинні технічну літературу повернути лицем до вимог соціалістичної реконструкції. Література має допомагати *організації* нашого будування. Для цього література має бути організатором *нової* техніки, техніки *соціалістичної*.

Нашу масову літературу (брошури, плякати, інструкції тощо) треба перевести на цілком конкретні рейки: її треба максимально диференціювати не тільки на виробництва, а й на окремі процеси. Якщо в галузі плянування виробництва ми йдемо до пляну не тільки цехового, а й групи агрегатів, агрегату окремо, то і масова література мусить повернутись лицем до самого агрегату. Незабаром у нас почнуть працювати електричні печі для топлення металу (на Дніпровській електроенергії), нові мартенівські печі. Почнеться виробництво високоякісного металу. Почнеться топлення алюмінію. На тракторному заводі-велетні буде пущено в хід десятки варстатів нових систем. Вводяться нові технологічні процеси (нові системи гартування, топлення, лиття тощо). Технічну масову літературу треба присвятити всім цим окремим ланкам. Треба зуміти постачати масову технічну літературу всім технічним гурткам, ударним технічним бригадам, усім технічним курсам, постачати їм таку літературу, яка зв'язувала б їхнє навчання з конкретною роботою на виробництві: біля печі, біля верстата, біля машини.

Технічна література має вчити робітника-масовика тому, як успішніше провадити боротьбу за промфінплян, як успішніше провадити боротьбу за виконання й перевиконання не тільки кількісних, а й якісних показників. Не треба машину, верстат тощо ставити в цій літературі поза нашими виробничими стосунками на виробництві, а навпаки, наша технічна література має виходити з тих конкретних умов організації виробництва й праці, що є на наших соціалістичних підприємствах. Ро-

¹⁾ В. Бродський „Новая техника“ № 3, 14 січня 1931 р.

²⁾ З цього питання ми вмістили в грудні 1930 р. і в січні — березні 1931 р. в „Комуністі“ кілька спеціальних статтів.

бітник, керуючи *нашим* комбайном, повинен знати цей комбайн як ланку технічної організації *соціалістичного* сільського господарства, — саме тоді комбайн виростає як знаряддя не тільки технічне, а й політичне. Машиніст електротяга повинен в бачати в електротязі ланку соціалістичної реконструкції радянського транспорту, — тоді цей електротяг матиме *своє* політичне обличчя. Зарубна машина в нашій лаві — елемент *соціалістичної* механізації вугільного господарства. Нею машиніст орудує на основах *соцзмагання*, працює як *ударник*. Тільки так треба будувати нашу масову літературу з технічних питань і всю технічну літературу загалом.

Наша масова література — міцна ланка в усій роботі по лнії виробничої пропаганди. Нашу масовку треба поставити на користь справі робітничого винахідництва, перетворити раціоналізаторську роботу в *масову* роботу, допомогти робітникові — масовикові опанувати виробничий процес, кожную його частину; вона допоможе робітникові стати активним борцем за піднесення даного заводу, як ланки всього соціалістичного будівництва, за зменшення собівартості продукції, за ліквідацію нераціонального використання робочої сили, за прискорення більшовицьких темпів.

Цим напрямом масовій літературі мають допомогти наші масові технічні журнали. Саме ці журнали мають реалізувати тезу Ленінову про показ кращих зразків нашої роботи. Краща бригада в справі організації техніки виробництва на даній ділянці має дістати широке місце на сторінках цих журналів. Нехай бригада розкаже, як вона організовувала розподіл праці, як вона організовувала опанування даного (часто нового) технологічного засобу, *даної* (часто нової) машини. Наша періодика повинна повернутись лицем до ударника: висвітлити конкретні плюси ударного руху, допомогти ударникові технічною порадою, організувати для ударників заочні відповіді на технічні питання тощо. Треба через масовий технічний журнал допомогти ударникові успішно боротись за механізацію праці, за утворення нової техніки, допомогти йому сполучити нову техніку й науку з соціалістичною організацією праці.

Треба реалізувати директиву ЦК КП(б)У: „Реорганізувати цілком масові технічні журнали, поліпшити їхній зміст і утворити навколо них робітничий актив з робітників-ударників, винахідників, раціоналізаторів і молодшого технічного персоналу на підприємствах“.

Вужчий тип технічного журналу, розрахований на обслуговування робітників вищої й середньої кваліфікації, має свої завдання в загальній роботі над опануванням техніки. Цей журнал, — про це детальніше не доводиться відзначати, — має допомогти нашим кадрам спеціалістів у поглибленому вивченні нової техніки і сполученні її з нашими завданнями в соціалістичному будівництві. Виробничо-політичне обличчя журналу має визначатись боротьбою за *соціалістичну* техніку. Журнал мусить допомагати утворювати того пролетарського спеціаліста, який сполучає в собі знання високої машинової техніки з організаторськими здібностями, який володіє марксистською методою критичної аналізи досягнень світової капіталістичної техніки, який може аналізувати марксистсько-ленінською методою нові шляхи організації технологічних і виробничих процесів і т. ін.

У нас є достатня, навіть мабуть зайва кількість спеціальних науково-технічних журналів. Треба забезпечити політичне керівництво цими журналами. Автори статті „про стан науково-технічної періодики“ („Правда“ від 28 лютого 1931 р.) відзначають, що „більшість науково-технічних журналів не забезпечувалась достатнім партійним впливом“, що „авторські кадри набирались з близького до керівників того чи іншого журналу професорського групування спеціалістів“, що „фактичні керівники журналу — для нас чужі люди“. Така характеристика керування союз-

ними науково-технічними журналами. Навряд чи треба до цієї характеристики додавати якусь поправку щодо керівництва науково-технічними журналами на Україні... Через те й тут, як і для союзних журналів, треба терміново перевести огляд—обслідування науково-технічної преси. Нагадаємо про завдання огляду: „виявити виробничо-політичне обличчя журналів, перевірити склад редакційних та авторських кадрів, вивчити склад читацьких кадрів, налаштувати міцний зв'язок журналу з масовими організаціями, забезпечити систематичний ідейний вплив марксистсько-ленінських і спеціальних науково-дослідницьких установ на всю роботу журналів“ (з тої самої статті). В наслідок огляду ми повинні добитись рішучої зміни як керівництва журналами, так і їхнього виробничо-політичного обличчя. „Інженерно-технічний і науковий пролетарський молодняк повинен завоювати науково-технічні журнали, витравити їхню шкідницьку „аполітичність“, поставити їх на службу технічній революції, перетворити на бойові виробничі органи соціалістичної промисловости. Ці підступи до опанування техніки буде взято більшовицьким іштурмом“.

Про наукову й фундаментальну технічну літературу треба додатково сказати ось що: ця література в більшій своїй частині належить перу буржуазних спеціалістів; її тепер треба серйозно критично переглянути з погляду умов і завдань соціалістичного будівництва. Ми повинні звернути серйозну увагу на те, *якими* напрямками розвивалась шкідницька робота, і всякі рештки шкідництва треба з корінням вирвати з нашої технічної літератури. Підручник з технічних питань ні в якому разі не стоїть поза класовою боротьбою, у підручника зовсім не славлене „по-запартійне“ обличчя. Ми ніколи не стояли на позиціях визнання цих баєчок. Отже, ми все таки дали змогу просочитись у нашу школу багатом підручникам, що напевно шкідливі з класового погляду пролетаріату.

У нас у підручниках немає марксистського підходу до питань техніки. Часто в нашій фундаментальній літературі панує махрова апологетика капіталістичної техніки, і разом з тим подається „аполітичне“ твердження, що нам передової капіталістичної техніки не тільки не вищередити, а й не догнати... З другого боку, в нашій фундаментальній літературі часто протягається й досі старий хлам: застарілі норми, коефіцієнти, конструкції, схеми тощо. Ця учбова література, що здебільшого належить реакційній частині професури, намагається живити наших учнів старою технікою, і тим самим готує продукцію (нашої вищої й середньої школи) погіршеної якості.

Треба повернути нашу фундаментальну технічну літературу обличчям до нашого будівництва. Ця література має допомогти й теоретичному опануванню техніки й опануванню технічної політики на основі марксистсько-ленінської діяльності. На цій самій основі технічна література має висвітлити нові методи організації технологічних і виробничих процесів. З цього погляду треба тепер перевірити всю літературу з питань раціоналізації й стандартизації і подбати про утворення *нової літератури*, де б розповідалось про *соціалістичну* раціоналізацію й *стандартизацію*. На основі марксистсько-ленінської критичної методи треба проаналізувати методологічну літературу з питань окремих галузей техніки — енергетики, металургії машинобудівництва, хемії, транспорту, будівництва.

Видима річ, що на основі самопливу не можна забезпечити реалізацію *нової* технічної літератури. Більшовицькі наукові сили в галузі техніки повинні стояти на чолі роботи над утворенням цієї літератури. Треба зібрати всі наукові сили техніків-марксистів і мобілізувати на фронт

боротьби за соціалістичну техніку. В цьому напрямі особлива відповідальність припадає на комуністичні колективи наших науково-технічних інститутів. До цього часу ці колективи працюють зовсім відірвано від нашого соціалістичного будівництва. Це полегшило, до речі сказати, роботу шкідникам у цих інститутах (теплотехнічному, торфяному, текстильному, аерогідродинамічному, металю та ін.). Треба позбутись цілком академічної замкнутості. Комуністичні колективи наших наукових і науково-технічних інститутів повинні своєю активною участю в технічній фундаментальній літературі допомогти утворенню такої літератури, яка організує боротьбу за соціалізм, за *наші* шляхи технічного розвитку.

Конкретизація того, над чим повинна працювати наша технічна література, які питання в першу чергу треба висвітлити, впливає з поданого вище, і спиняється на цьому зайво. Нам потрібні підручники спеціальної техніки й технології (з електротехніки, з електрохемії, з окремих галузей машинобудівництва, з окремих елементів енергетики, з питань соціалістичної механізації, металургії, хемії харчової індустрії, з окремих галузей нової хемії тощо), нам потрібні підручники з питань марксознавства в техніці, нам потрібні підручники з питань активізації боротьби за економію палива, сировини, металю, за високу якість продукції. Нам потрібна фундаментальна література з питань техно-економічних плянів нових підприємств, що ми організуємо.

* * *

Чи ми розв'яжемо завдання опанувати техніку? Розв'яжимо! Бо глаголю прав був т. Сталин, зазначаючи на конференції робітників промисловости: „Кажуть, що важко опанувати техніку. Неправда! Немає таких фортець, яких не могли б захопити більшовики. Ми розв'язали багато надто трудних завдань. Ми захопили владу. Ми повернули середняка на шлях соціалізму. Найважливіше з погляду будівництва ми вже зробили. Нам зосталось небагато: вивчити техніку, опанувати науку. І коли ми зробимо це, тоді в нас підуть такі темпи, про які тепер ми не сміємо й мріяти. І ми це зробимо, якщо справді цього побажаємо!“

В. ВВЕДЕНСЬКИЙ

Фінансовий план вирішального року п'ятирічки

Об'єднаний пленум ЦК і ЦКК ВКП(б) в резолюції про народно-господарський план на 1931 рік особливо підкреслив, що „без строгого виконання фінансового плану не можливо здійснити намічений господарський план у всіх галузях народного господарства“. Сесія ВЦВК затвердила на 1931 рік не тільки бюджет, а і вперше єдиний фінансовий план.

Єдиний фінансовий план вже в 1931 році повинен охопити $\frac{2}{3}$ народного прибутку, далеко перевищуючи накреслення п'ятирічного плану, що за ним охоплення фінансовим планом народного прибутку треба було досягти на кінець п'ятирічки всього на 50%.

Охоплення єдиним фінансовим планом $\frac{2}{3}$ народного прибутку має тиме величезне значення з точки зору цільового спрямування засобів на соціалістичне будівництво, насамперед через розподіл і перерозподіл прибутку між окремими секторами народного господарства і забезпечення максимальних успіхів у справі твердого режиму народно-господарської економії, що в умовах 1931 року має величезне значення.

Затвердження єдиного фінансового плану безпосередньо зв'язане з тим фактом, що СРСР вступив у стадію безпосереднього будівництва соціалізму і в 1931 році розв'язуватиметься завдання завершення побудови фундаменту соціалістичної економіки. Єдиний фінансовий план — це нова потужна підйома регулювання процесів соціалістичного будівництва і підпорядкування їм залишків дрібно-буржуазної стихії у місті і селі, що в подоланні її ми повинні будемо далеко піти в результаті 1931 року.

Проте, треба признатися, що планові й фінансові органи ще дуже далекі від будь-скільки завершених метод побудови єдиного фінансового плану, отже в ньому можливий цілий ряд серйозних помилок як у підрахунку наших ресурсів, так і в запроектованні їх використання. Але той факт, що на базі успіхів соціалістичного будівництва радянське планове господарство вже в 1931 році переходить до системи затвердження єдиного фінансового плану і охоплює ним розподіл і перерозподіл $\frac{2}{3}$ народного прибутку, свідчить про колосальні досягнення планового керівництва, і цей факт, безперечно, величезною мірою зміцнює позиції будівництва соціалізму і забезпечує дальший наступ на залишки капіталізму в СРСР.

Дальше зміцнення й поглиблення роботи над єдиним фінансовим планом і дальші успіхи соціалістичного будівництва повинні будуть в остаточному підсумку наблизити радянську країну до побудови єдиного держбюджету цілого народного господарства, який ще більшою мірою забезпечить систему правильного й твердого планування фінансів і цільову

роботу фінансової системи, скеровану на побудову соціалізму в нашій країні. Перехід до затвердження єдиного фінансового плану треба зв'язати з тими господарськими явищами, що їх ми мали в окремому кварталі на порозі нового господарського року. Окремий квартал, що розв'язав надзвичайно великі завдання, ішов під знаком оздоровлення фінансової системи і під гаслом перевірки господарства карбованцем. Це гасло було викинуто у зв'язку з досить таки численними фактами порушення фінансової дисципліни і неухважного ставлення до грошового господарства. Окремий квартал дав чималі досягнення в цій царині. Вперше за весь час існування радянської системи соціалістичне будівництво велося, і при тім надзвичайно швидкими темпами, що далеко перевищили темпи того ж таки періоду 1929-30 року, без емісії, на основі тільки внутрішньої мобілізації ресурсів. Це основне досягнення окремого кварталу свідчить про цілковиту можливість і надалі, спираючись на пильну роль усупільненого сектора, не тільки в місті, а й на селі, спираючись на величезні резерви, що криються в необмеженій можливості поліпшення якісних показників, розгортати ще більші темпи будівництва на основі беземісійного господарства. З цього погляду досягнення окремого кварталу насамперед б'ють по „лівих“ закрутниках, які неспроможні як слід оцінити величезних резервів радянської системи і будують курс на безмежне використання фінансової емісії, нехтують валюту і передчасно висувують теорію відмирання карбованця, що практично може вести до підризу грошової системи і до падіння фінансової дисципліни.

Курс на закріплення валюти, уважне ставлення до емісії, проте, жодною мірою не повинні означати повороту до буржуазної основи розуміння грошового господарства, на що хибує правий ухил, який недооцінює величезних успіхів соціалістичного будівництва і тих глибоких змін, які зайшли в системі грошових відносин в наслідок закріплення планового господарства.

Народно-господарський план окремого кварталу був характерний саме тим, що в основу його були покладені дві ідеї, вирішальні і для народно-господарського плану на 1931 рік. Перша ідея полягає у можливості провадити беземісійне господарство. План реалізації цієї ідеї здійснено повністю в окремому кварталі і в результаті радянське господарство набагато наблизилося до усунення тих негативних явищ, що зв'язані з нагромадженням грошових зайвин в капіталістичних шарах села і міста.

Друга ідея полягає в утворенні достатньою мірою широких і безумовно твердих резервів у фінансовому плані. У зв'язку з короткочасністю того періоду, що протягом його треба було зробити цей фінансовий маневр, і в зв'язку з тим величезним напруженням, що в умовах беземісійного господарства випало на долю фінансової системи, план утворення резерву в окремому кварталі не був виконаний цілком. Але все ж досвід окремого кварталу переконує нас у цілковитій можливості мати чималі резерви у фінансовому плані, і цю можливість безперечно можна зреалізувати протягом 1931 господарчого року.

В окремому кварталі переведено глибоку перевірку тих ділянок народно-господарського будівництва, від яких залежить міцність фінансової системи, надто в умовах беземісійного господарства. Головним джерелом ресурсів єдиного фінансового плану є нагромадження усупільненого сектора і його податкові платежі, що реалізуються в основному через систему ціни.

Звідси безпосередня залежність фінплану не тільки від виконання намічених у плані кількісних і якісних завдань, а й від чіткої роботи

товаропровідної мережі. Основна організація, що реалізує товари, є споживча кооперація. Протягом окремого кварталу звернуто велику увагу на роботу споживчої кооперації, при чому виявлено надвичайно важливий для виконання єдиного фінансового пляну факт, а саме факт затримки реалізації товарів у системі споживчої кооперації, штучного викликання кризових явищ в царині збуту, затоварювання в умовах гострої недостачі цілого ряду товарів. Не досить енергійна робота споживчої кооперації в царині реалізації товарів вела насамперед до підриву фінансового пляну, бо вона відбивалася на мобілізації ресурсів і могла затримати процес соціалістичного будівництва.

Навколо роботи споживчої кооперації в окремому кварталі була сконцентрована серйозна громадська увага, що повинно було усунути, але далеко ще не досить усунуло ці хоробливі явища в царині її збутової діяльності. Інтервенція у сферу збутової роботи кооперації є один з найважливіших заходів окремого кварталу, і його треба ще більшою мірою поширити на 1931 господарський рік.

У сфері виробництва в підсумку Окремого кварталу, по-старому, найбільш відсталою ділянкою було виконання якісних показників. Недостатнє напруження роботи промисловости призвело до неповного виконання тих завдань, щодо собівартости, які були запроєктовані в пляні окремого кварталу. Те саме треба відзначити по лінії промисловости НКПостачання, по лінії роботи споживчої кооперації і по всьому фронту будівельних організацій. Треба гостро підкреслити, що виконання пляну в царині якісних показників є найслабша сторона діяльності наших господарських організацій і до неї треба повернути пильну увагу регулярних і плянових організацій. Виправлення з цього погляду тих дефектів роботи, які різко виявилися в окремому кварталі, повинно стати за основне завдання 1931 господарського року і це повинно знайти відбиття в усій організаційній і господарській діяльності радянської системи.

Треба відзначити,—і це теж надзвичайно важно на порозі виконання єдиного фінпляну на 1931 рік,—що в окремому кварталі виявилось надзвичайна слабкість фінансового апарату, що був відсталою ділянкою протягом цілого 1929/30 року, при чому цей дефект надто позначився в царині мобілізації коштів людности, коли стягалося с.-г. податок та інші платежі у фінансову систему, при переведенні позик, при організації ощадної справи і зв'язаної з цим постави безгрошових розрахунків. Треба відзначити, що слаба робота фінансових органів в царині мобілізації ресурсів є наслідок не самих тільки суто-технічних причин, що криються в побудові фінансового апарату. Тут не малу роль відігравало, те, що фінансовий апарат ще далеко не очищений від ворожих і опортуністичних елементів, ще зберігає невикорінені рештки шкідництва й юровщини. З цього погляду особливої уваги вимагають низові органи фінансової системи, що діяльність їх в цілому ряді випадків, характеризується явно опортуністичними тенденціями, прикриванням куркуля, сприяння йому уникнути від преса податкової системи і неуважним ставленням до бідняцьких і середняцьких верств села. Ми повинні увійти в новий господарський рік з завданням перевірити увесь наш фінансовий апарат і перебудувати його врівень з тими темпами, що їх потребує індустріялізація нашої країни, і перетворити його на бойовий апарат, дійсно здатний виконувати ті величезні завдання, що стоять перед нами в 1931 році.

Радянське господарство увійшло в новий господарський рік з новим рядом поставлених окремим кварталом завдань. Вони в основному входять з ідеї, що цілком себе виправдала—далеко більшого викори-

стання внутрішніх ресурсів, які криються в системі плянового соціалістичного господарства, ресурсів, що таяться в колосальних можливостях підвищувати продукційність праці (отже знижувати собівартість) і поліпшувати якісні показники по всьому фронту народньо-господарського будівництва. Щодо фінансової системи, досвід окремого кварталу дає величезне зрушення в бік засвоєння таких гасел: перевірка господарства карбованцем, перехід до утворення твердих резервів у фінплані, переведення суворої фінансової дисципліни та перебудова і закріплення всього фінансового апарата, посилення його класової витриманості, класової пильності і класової гнучкості.

Коли порівняти успіхи й досягнення окремого кварталу з тими теоріями й теорійками, що мали велике поширення серед представників правого ухилу, то ми могли б прийти до такого надто важливого висновку. Успіхи окремого кварталу щент розбивають ту головну теорію, що її тримався правий ухил у своїх перспективах народньо-господарського будівництва, а саме теорію „загасної кривої“. 1929-30 рік і надто окремих квартал характеризуються надто високими темпами народньо-господарського будівництва. Вони викривають ті невидані ресурси й резерви, що заложені в радянській системі і повною мірою доводять можливість і в 1931 році вести народне господарство не загасною, а верховіжною кривою розвитку. Теорію загасною кривої остаточно здано в архів у зв'язку з успіхами 1929-30 року й окремого кварталу. В цьому величезне принципове значення наших досягнень, і його треба теоретично продумати й теоретично усвідомити.

Переходимо до того народньо-господарського пляну, що запроєктований на 1931 рік, і до фінансового пляну, що становить основну частину народньо-господарського пляну, будучи потужною підмогою його виконання.

Якщо коротко сформулювати завдання народньо-господарського пляну 1931 року, то вийде такий підсумок. 1931 рік повинен дати дальший величезний ріст промислової продукції в нашій країні. Цей ріст вимірюється збільшенням огульної продукції промисловості, замість торішніх 25% на 45%, при чім самий тільки приріст продукції 1931 року дорівнює всьому обсягові довоєнного виробництва. Продукція важкої промисловості повинна вирости на 58% і продукція легкої промисловості на 27% (в наслідок посилення сировинної бази, збільшення збору бавовни, буряку тощо). По найважливіших галузях промисловості намічається відсоток приросту в такому розмірі. У кам'яновугільній — 47,6%, чавун — 52,8%, нафта — 35,4%, електротехніка 82,5%, трактори 241,5%. В царині енергетики, виробництво електроенергії передбачається довести на кінець 1931 року до 12,7 млрд. квт-г. проти 8,8 млрд. квт-г. в 1930 році.

Сільське господарство йде під гаслом дальшого збільшення засівних площів, що виражається ростом в 1931 році до 143 млн. га, проти 127,8 млн. га в 1930 році. В тому числі по радгоспах 9,5 млн. га і колгоспах 66 млн. га (з них ярих засівів не менш як 50 млн. га). Швидко розгортання сільського господарства намічається в 1931 році і в царині скотарства: стадо „Скотовода“ доводиться до 2,8 млн. голів, „Свиновода“ до 1,9 млн. голів, „Овцевода“ до 4,4 млн. голів і Молочно-масляного тресту — до 140 тис. голів. Наслідком цих досягнень, 1931 рік повинен дати вперше перевагу усупільненого сектора в сільському господарстві. Розвиток колективізації повинен досягти в підсумку 1931 року охоплення 50% бідняцьких і середняцьких господарств колгоспами, при чому в основних зернових районах повинно охопити 80% селянських господарств. Цей розвиток цементується величезною

програмою організацій машиново-тракторних станцій; число їх повинно дійти на кінець року до 1400 одиниць, тобто під кінець 1931 року приблизно половина адміністративно господарських районів СРСР матиме свої машиново-тракторні станції, розуміється не з однаковим розподілом по окремих економічних областях СРСР. В кожному разі, такі надто важливі с.-г. райони СРСР, як український Степ матимуть густу мережу машиново-тракторних станцій, при чому, майже кожен адміністративно-господарський район матиме свою машиново-тракторну станцію. В 1931 році будівництво машиново-тракторних станцій розгорнеться не тільки охоплюючи зернові культури, а й технічні. Райони льоносіяння, бавовносіяння дістануть чимале підкріплення саме через будівництво машиново-тракторних станцій. Отже, в сільському господарстві, де проблема зерна в основному розв'язана вже в 1929-30 році, 1931 рік розв'язуватиме значною мірою і проблему зростання технічних культур і проблему скотарства.

У народньо-господарському плані 1931 року, поряд із ставкою на величезні досягнення в царині кількісного розвитку всіх галузів народного господарства, поставлено виключно високу й напружену програму щодо поліпшення якісних показників, при чому основний наголос ставиться на зниження собівартості в розмірі 10% по промисловості ВРНГ і 11% — по промисловості НКПостачання, а також запроєктований ріст продукційності праці на 28% по промисловості ВРНГ і на 25% по промисловості НКПостачання. Знизити будівельний індекс запроєктовано не менш як на 12%. В народньо-господарському плані 1931 року звернуто увагу на поліпшення становища пролетаріату, при чому тут план встановлює такі показники: загальна кількість робітників і службовців зростає на 2 млн. чоловік (16 млн. чол. проти 14 млн. чол. 1930 року). Ріст зарплати проти 1930 року розу намічається для робітників промисловості в 6%, і для робітників залізничного транспорту 8%. Загально-річний фонд зарплати на 1931 рік визначається в 15,3 млрд. крб. проти 12,5 млрд. крб. в 1930 році. Особливу увагу народньо-господарський план зосереджує на справі поліпшення робітничого постачання і поліпшення діяльності споживчої кооперації, що повинна за всяку ціну оздоровити свою роботу і дійсно стати здатною виконати ті завдання, що в царині постачання покладається на неї постановою останнього пленуму ЦК і ЦКК ВКП(б).

Ці величезні народньо-господарські завдання намічені у плані 1931 року, природно ставлять і підвищені вимоги до фінансової системи. Єдиний фінплан на 1931 рік в цих умовах дісно перетворюється на потужну підйому фінансування народньо-господарського плану. Це вимагає величезної уваги до справи виконання єдиного фінплану.

Переходимо до структури й завдань єдиного фінплану. Для структури прибуткової частини фінплану характерні такі головніші обставини: увесь фінплан країни на майбутній рік становить 31.750 млн. крб. Фінплан 1927-28 року становив 10 млрд. крб., 1928-29 р. — 13 млрд. крб., 1929-30 р. — 22 млрд. крб., і нарешті план 1931 р. досягне майже 32 млрд. крб. Отже за останні 3 роки об'єм фінплану виріс майже втриє, далеко лишивши позаду всі проектування й накреслення п'ятирічного плану. Повстає питання, звідки ми можемо взяти 31.750 млн. крб. прибутків 1931 р? З цієї суми 19,3 млрд. становлять заходи усупільненого сектора — прибуток промисловости, транспорту, кооперативних підприємств, словом нагромадження нашого усупільненого господарства. Отже, більш як 42% прибутків нашої країни в 1931 р. ідуть як нагромадження усупільненого господарства; решта поділяється так: 35% дають податки, що становлять 11 млрд. крб., при чому з них 9,3 крб.

становлять податок з обігу, що падає в основному теж на усупільнений сектор; 12 млрд. становлять притягнені кошти населення без прямих податків, позик, мобілізація коштів в інших напрямках тощо, близько 8% становлять кошти страхових організацій.

Отже величезна частина прибутків розміром 42% є наслідок роботи усупільненого сектора, до того ж треба відзначити, що тут величезну роль відіграє мобілізація засобів через поліпшення якісних показників роботи нашої промисловости, транспорту торгівлі, тощо. Цю надто важливу сторону справи чітко характеризують такі показники: зниження собівартости промислової продукції на 1% дає 180 млн. крб. на рік; 1% зниження вартости транспортних перевозів дає 30 млн. крб.; 1% зниження собівартости чистого будівництва (без машин, монтажу, тільки поставити будівлі), дає близько 100 млн. крб.; скорочення обігів товарів кооперації тільки на 9 день — з 46 до 37 — дає близько 300 млн. крб.; кожен відсоток приросту продукції дає в день коло 200 млн. крб., в тому числі близько 30 млн. крб. у фінплані. З усієї суми якісних показників, ми дістанемо 3 млрд. крб., не рахуючи того, що на 12% зниження вартости будівництва ми дістаємо близько 800 млн. крб., на прискоренні обігу товарів промкооперації — близько 300 млн. крб. Кожному робітникові, що працює в нашій промисловості, кожному службовцеві прилавка споживчої кооперації ці числа повинні бути цілком зрозумілі, їх треба довести до його свідомости, щоб усі трудящі нашої країни зрозуміли, яке величезне значення має виконання плану в царині якісних показників, в царині піднесення продукційности праці та зниження собівартости. Треба у зв'язку з цим відзначити, що нагляд за виконанням якісних показників повинен стати за головне завдання кожної господарської організації і надто фінпарату. Потрібна така організаційна перебудова фінансування нашого народного господарства, щоб в наслідок її можна було дістати змогу бити карбованцем ті організації, що недовиконують якісних показників, тобто поставити діставання ними коштів на видатки в залежність від тих прибутків, що вони дають державі. Про це говорить постанова об'єднаного пленуму ЦК і ЦКК ВКП(б), де сказано, що: „видатки кожної організації повинно поставити в безпосередню залежність від виконання нею своїх виробничих фінпланів“. Це й означає практичну реалізацію, не на словах, а на ділі, положення про перевірку господарства карбованцем.

В царині притягнення коштів людности у фінплані найбільші завдання висувуються по лінії вдосконалення оподаткування і вдосконалення системи мобілізації добровільних внесків людности на потреби соціалістичного будівництва. Загальна програма притягнення коштів людности визначається на 1931 р. в розмірі 5.670 млн. крб. Фінплан дає деяке підвищення обов'язкових платежів села. Сільсько-господарський податок дає збільшення суми до 500 млн. крб. самооподаткування — до 400 млн. крб. і ріст страхових платежів — 400 млн. крб. Тут треба відзначити, що цей ріст платежів на селі щільно зв'язаний з тим, що прибутки села в 1931 р. ростуть більшою мірою, ніж прибутки міста. Це — безпосередній наслідок більшого прибутку колективізованого населення. В системі оподаткування села в цьому році вперше вводиться цільовий збір на закріплення культурного будівництва, що його береться з індивідуальних селянських господарств та з неусупільненого прибутку колгоспників. Поширена у фінплані на 1931 р. програма мобілізації засобів на селі може бути зреалізована тільки при умові, коли наша фінансова система набуде в роботі належну чіткість і клясову витриманість. Треба пильно стежити за правильним витриманням з клясового погляду провадженням оподаткування і насам

перед за тим, щоб куркульські і заможні верстви села не умкнули з-під оподаткування, приховуючи і маскуючи свої прибутки.

Не менш напружені завдання єдиний фінплан висуває і в царині мобілізації добровільних внесків людности на потреби соціалістичного будівництва. Тут треба відзначити, що державні позики на майбутній рік обчислюються в загальній сумі 1.400 млн. крб. Нагромадження по лінії ощадкас намічається на суму понад 500 млн. крб. та паенагромадження кооперації — теж на суму понад 500 млн. крб. Коло мобілізації добровільних внесків людности треба широко мобілізувати суспільність, при чім тут потрібна надто уважна робота, що в наслідок її ми повинні дістати потрібний ефект не тільки в царині мобілізації добровільних внесків людности у місті, а й на селі. Найсерйознішу увагу треба в 1931 р. звернути на роботу ощадкас, при чому в роботі ощадкас треба особливу увагу приділити їхній діяльності щодо так званих безгрошових розрахунків, бо їм в умовах розвитку соціалістичних стосунків безперечно належить велике майбутнє. Але треба відзначити, що в царині встановлення і переведення політики безгрошових розрахунків треба додержувати такту і вміння та не зводити до голого адміністрування. Фінплан ставить завдання охопити в 1931 р. безгрошовими розрахунками не менш як 50% головніших платежів людности, переважно по лінії оплати різного роду комунальних внесків.

Переходимо до структури видаткової частини єдиного фінансового плану.

Із загальної суми видаткової частини єдиного фінплану, що обчислюється в 30,2 млрд. крб. (1,5 млрд. крб. іде на утворення державного резерву), 21 млрд. крб. скеровується на фінансування народного господарства, 6,5 млрд. крб. — на фінансування культурного будівництва, Отже, 9,10 всіх наших видатків іде на фінансування народного господарства і культурного піднесення країни.

Окремі статті видаткової частини фінплану передбачають такі асигнування:

На соціалістичну індустріялізацію йдуть такі кошти: промисловість ВРНГ дістає 5,5 млрд. крб. (з них 500 млн. крб. резерв) проти 3,2 млрд. крб. в 1930 р. Зверх цього йде 850 млн. крб. на електрифікацію і близько 500 млн. крб. у промисловість, пляновану НКПостачання.

Соціалістична перебудова села дістає такі асигнування: в 1931 р. сільське господарство дістає 2,6 млрд. крб. проти 285 млн. крб. в 1928-29 р. і 1,6 млрд. крб. в 1930 р. Колгоспи з цієї суми дістають цілком той мільярд кредиту, що про нього говорив був XVI з'їзд партії. Трактороцентр дістає в 1930 р. на будівництво машиново-тракторних станцій 560 млн. крб. Коли взяти всю суму витрат на соціалістичну перебудову села (бюджет, кредити, власні нагромадження радгоспів і колгоспів, МТС), то ця сума визначається приблизно в 4,6 млрд. крб. проти 3,3 млрд. крб. в 1930 р.

При переведенні фінплану на 1931 р. треба звернути найсерйознішу увагу на правильну поставу фінансового господарства у колгоспах, бо в ньому проходять величезні асигнування від держбюджету і відбиваються ті величезні нагромадження, що їх матиме 1931 р. сам колгоспний сектор. Від правильної постави фінансового господарства в колгоспах значною мірою залежатиме переведення в 1931 р. режиму народногосподарської економії.

Фінансовий план вперше включає в 1931 р. до своєї системи ті нагромадження, що будуть скеровані на виробничі витрати села від самих колгоспних мас. Ця частина коштів буде з кожним роком рости,

і треба звернути найсерйознішу увагу на правильну мобілізацію ресурсів колгоспів, і надто на правильне використання їх на справу соціалістичної перебудови села.

Транспорт — ця найвідсталіша ділянка народнього господарства — дістає чималу підмогу від єдиного фінансового пляну. Розмах роботи транспорту в 1931 р. визначається розміром вантажообігу в 330 млн. тонн, який полишає далеко позаду всі проєктування п'ятирічного пляну. Ця цифра надто показова, коли порівняти її з довоєнним вантажообігом — 132 млн. тонн, і надто з вантажообігом 1930 р. — 240 млн. тонн. Перевіз пасажирів в 1913 р. становив 180 млн. пасажирів, в 1930 р. — 530 млн. і в 1931 р. — 720 млн. Ці цифри дають уявлення про той величезний масштаб народньо-господарського і культурного піднесення в нашій країні, що в нього втягується найдаальші закутки. Єдиний фінплан на 1931 р. по лінії капіталовкладень у транспорт дає 3,2 млрд. крб. проти 1,8 млрд. крб. в попередньому році, при чому ця сума цілком покриється огульним прибутком самого транспорту, що обчислюється в 5 млрд. крб. проти 3,5 млрд. крб. минулого року. Зиск транспорту становитиме 2,5 млрд. крб. проти 1,3 млрд. крб. минулого року. Ці фінансові наслідки роботи транспорту можна забезпечити тільки цілковитим виконанням тих якісних показників, що запроєктовано на цій ділянці господарства. Ці якісні показники насамперед полягають у зниженні коефіцієнта експлуатації на 49,8% проти 56% в 1930 р.

Треба звернути серйозну увагу на виконання завдань, запроєктованих в царині зниження вартости нового транспортного будівництва, при чім треба пам'ятати, що коли до війни вартість (пересічна) кілометра залізниці визначалася не більш як 40 тис. крб., то тепер вартість 1 км. нових залізниць стає приблизно в 116 тис. крб. Ці цифри дають повне уявлення про ті резерви, що криються в царині зниження вартости транспортного будівництва.

Культурне будівництво дістає за фінпланом величезні асигнування в 6,5 млрд. крб. Тут надто великого значення набуває проблема підготовки кадрів для всіх галузів народньо-господарчого будівництва, при чім на підготовку кадрів в 1931 р. йде 1,8 млрд. крб. Армія учнів росте так. Число учнів по ВУЗ'ах буде доведено до 285 тис. чоловіка, проти 217 тис. в 1930 р., число учнів по технікумах — до 100 тис. проти 85 тис. Загальне навчання повинно охопити всіх дітей віком від 8 до 11 років і близько 2 млн. переростків. Отже, по школах першого ступня буде коло 16 млн. дітей. На правильне переведення і зміцнення національної політики єдиний фінансовий плян звертає найсерйознішу увагу, що виявляється в таких цифрах росту республіканських бюджетів. Коли республіканський бюджет таких передових частин СРСР як РСФРР, УСРР та БСРР, росте приблизно на 30—35%, то бюджет Закавказзя росте на 50%, Узбецької СРР на 61%, Туркменської — на 87%, Таджицької — на 108%.

Аналізуючи єдиний фінансовий плян, треба насамперед виявити основні фінансові маневри, що в ньому заверстані. В чому полягають ці маневри? Перший маневр — це беземісійність єдиного фінплану. Ми вже раніше говорили, що під знаком беземісійности пройшло народно-господарське будівництво в окремому кварталі. Досвід окремого кварталу цілком стверджує, що за правильного напруження внутрішніх ресурсів нашої країни, виконуючи якісні показники, та пильнуючи режиму народньо-господарської економії — радянська система гарантує високі темпи будівництва. відмовляючись використовувати емісію, як перерозподільник народнього прибутку і додатковий надзвичайний резерв для будівництва. Досвід окремого кварталу з цього погляду поширюється

і поглиблюються в єдиному фінплані, при чому єдиний фінплан, побудований на принципі цілковитої беземісійності, вводить в рух цілий ряд підойм, що забезпечують відмову від емісії і мобілізують в далеко більшому масштабі ті додаткові ресурси, що на їх основі соціалістичне будівництво може розвиватися невидано високими темпами. Проте беземісійність надзвичайною мірою збільшує напруженість єдиного фінплану, потребує величезної енергії і насамперед викликає конечність пильного нагляду за всіма ділянками народньо-господарського будівництва, і надто за тими, які забезпечують найбільші прибутки і потребують найбільших видатків.

У фінансовому плані є свої слабкі сторони, що загрожують можливостями тих або тих проривів на окремих ділянках народного господарства, які здаватимуть у виконанні основних показників своїх виробничих програм. Але в цілому треба сказати, що аналіз фінплану дає тверде переконання його цілковитої реальності і здійснимості.

Другий момент, що його можна зрозуміти поруч з беземісійністю фінплану, полягає в тому, що фінплан завершує величезні резерви, що гарантують його на випадок скремних проривів.

Державний резерв, запроєктований у фінплані, обчислюється сумою 1,5 млрд. крб., при чому, коли взяти до уваги, що по системі ВРНГ проектується свій резерв у розмірі 500 млн. крб. і по інших галузях народного господарства так само проектується резерв, то загальна сума резерву зростає до 2 млрд. крб.

Треба вжити всіх заходів, щоб запроєктовані у фінплані резерви почали утворюватися на самому початку року, і були дійсно реальними резервами, зберігаючи цілком всю свою силу і значення.

Стан резерву буде основним показником додержання єдиного фінплану на 1931 р., і за ним треба уважно стежити, починаючи з перших місяців народньо-господарського року. Беземісійність плану і наявність в ньому резервів, є найхарактерніша риса єдиного фінплану; вона стає надто зрозуміла, коли порівняти єдиний фінансовий план з бюджетами капіталістичних держав. Тут треба відзначити, що ні одна капіталістична країна не зверстає свого бюджету без дефіциту, покриваючи його різними надзвичайними заходами. От, наприклад, Англія зверстала свій бюджет в 1930 році з дефіцитом майже в 40 млн. фунтів. Навіть бюджет Америки зверстано з дефіцитом в 130 млн. доларів.

Наявність резерву і беземісійність фінплану є найсерйозніший аргумент проти тієї критики, що йде від буржуазної преси; вона твердить, нібито наше капітальне будівництво і високі темпи господарського будівництва забезпечуються безмежним друкуванням паперових грошей. Досвід окремого кварталу є фактичним доказом неправильності цієї критики. Ми зуміємо довести на практиці здійснення беземісійного фінплану, що радянська господарська система досить потужна, щоб своїми внутрішніми ресурсами забезпечити ті величезні темпи соціалістичного будівництва, що намічені на 1931 рік.

Треба проте відзначити, що єдиний фінансовий план є план напружений і він потребує бойової роботи всього радянського апарату і найвищого напруження енергії робітничої класи та колосників, що вперше вступили в процес соціалістичного будівництва. З цього погляду треба використати всі ті заходи до піднесення продукційності праці, що їх має у своєму арсеналі радянська господарська система та радянська суспільність. Соцзмагання, ударництво, бригадні методи роботи, ставка на винахідництво — все це величезний резерв до піднесення продукційності праці в нашій країні. Треба в 1931 р. розгорнути ці методи повною мірою, надто беручи до уваги, що 1931 р., є вирішальний рік п'ятирічки.

Пленум ЦК і ЦКК ВКП(б) та Сесія ЦВК СРСР поклала на фінансовий апарат завдання наглядати за виконанням єдиного фінансового плану. Це покладає величезну відповідальність на фінансову систему і неминуче спричиняє конечність докорінно її перебудувати, щоб надати їй цілковитої класової витриманості, відповідного авторитету, гнучкості та маневреності.

За основне гасло, що під його знаком повинна працювати фінансова система, має стати висока її відповідальність за виконання фінансового плану. Тут треба відзначити, що великого значення набуває факт початі перебудови цілого радянського апарату під знаком уваги до виконання народнього господарства і фінансового плану. З цього погляду великого значення набуває утворення комісії виконання при РПО та РНК під головуванням т. Молотова, що повинна відіграти велику мобілізаційну роль у справі виконання плану на 1931 рік.

Коли ми говоримо за фінансовий апарат та його роль у виконанні фінплану на 1931 рік, треба особливу увагу звернути на низові районові його ланки, що безпосередньо провадять відповідальну роботу щодо мобілізації коштів. Перебудова радянської системи в бік висування району, як основної адміністративної і господарської ланки, має те значення, що радянський апарат щільно наближається до села і бере на себе активну роль у справі його соціалістичної перебудови.

Фінансовий апарат районів тепер відсталий і часто засмічений опортуністичними, а іноді й ворожими радянському ладові елементами. НКФ Союзу та республік повинні найближчим же часом перевірити свої низові ланки і перебудувати свої взаємини з ними, встановлюючи регулярний зв'язок і чітку звітність за виконання єдиного фінплану. Фінансовий апарат згори до низу повинен активно допомагати тій політиці радянської влади, що скерована на великі темпи росту капіталістичної індустрії, на ріст і зміцнення колгоспного сектора, на ліквідацію куркульства як класу в районах суцільної колективізації. Це останнє завдання фінансовий апарат реалізує насамперед правильним виконанням податкової політики радянської влади, що своїм вістрям скерована проти куркульських і буржуазних верств людності. Отже, надалі аж ніяк не можна терпіти ті перекручення, що їх ми маємо по лінії фінплану в недооподаткуванні куркульських верств села, а часто і в сприянні цим куркульським елементам уникати з-під податкового преса. Районовий фінансовий апарат повинен відіграти велику роль у справі організації фінансового господарства колгоспів і забезпечення правильного спрямування засобів на соціалістичну перебудову села, а також сприяти режимі народньо-господарської економії.

Тов. Молотов у своєму заключному виступі на сесії ЦВК визначив основне завдання народньо-господарського і фінансового плану на 1931 р., відзначивши, що здійснення завдань 1931 р. твердо означає здійснення п'ятирічки за 4 роки.

Отже 1931 рік є вирішальний рік в боротьбі за соціалістичне будівництво проти капіталістичної і дрібно-буржуазної стихії у країні, проти шкідництва та проти невпинних спроб капіталістичного світу задушити СРСР.

Для виконання народньо-господарського плану на 1931 р. набуває величезного значення забезпечення цілковитої єдності партії, єдності, що досягається неухильною і постійною боротьбою з усіма правими і лівими ухилами від її генеральної лінії. Правий ухил, що найбільш небезпечний в даний момент, змінив методи своєї боротьби, зробив їх тоншими, перевів їх у площину організації практичного опортунізму збоку правих елементів, що працюють в радянському госп. апараті.

Виконуючи єдиний фінансовий план, ми безперечно натрапимо на спроби воскресити праві й ліві теорії, на спроби всіх опортуністичних елементів затримати високі темпи народньо-господарського будівництва. Ці спроби треба припинити на самому початку, до того ж треба пам'ятати, що коли праві й ліві ухили не матимуть широкої змоги легальних виступів, то вони постараються влізти глибоко всередину господарського радянського апарату і будуть провадити свою лінію, знижуючи завдання господарського будівництва, рівняючись на вузькі місця, затримуючи усяко виконання якісних і кількісних показників. Цю останню небезпеку треба усвідомити й припинити, як способом рішучого відсіву право-опортуністичних елементів з апарату, так і способом широкої мобілізації навколо виконання народньо-господарського і єдиного фінансового плану, доведення його до свідомості кожного робітника й колгоспника, способом організації змагання, ударництва та інших форм соціалістичної творчості широких мас.

Запроектовані в народньо-господарському плані на 1931 рік величезні темпи росту соціалістичного будівництва, і зокрема, перехід до єдиного фінплану, можна правдиво оцінити тільки на тому фоні, що наша країна вступила в соціалізм, і що в 1931 р. зусиллями пролетаріату і колгоспних мас повинно завершити побудову фундаменту соціалістичної економіки.

Отже мова йде за новий етап неп'ю, що має свої характерні риси, по суті відмінні від першого етапу неп'ю. Ці риси характеризуються насамперед тим, що ми маємо у місті цілковиту перемогу соціалістичного сектора, що на селі план 1931 р. забезпечує перевагу усупільненого сектора над сектором приватно-господарським. Ця обставина колосально мірою підвищує можливості радянської системи плянового господарства. Та разом з тим, вона ж таки ставить колосальні вимоги до планів та до їх виконання.

Треба кожному пролетареві знати й твердо пам'ятати, що кожний прорив у народньо-господарському й фінансовому плані це безпосередня загроза соцбудівництву — на новому, високому етапі неп'ю, коли країна ввійшла в період соціалізму, коли всяка більш-менш значна помилка, прорив загрожує зірвати аж надто відповідальне завдання завершення побудови фундаменту соціалістичної економіки.

Звідси конечність мобілізувати крайнє напруження пролетаріату та широких радянських мас села, при виконанні народньо-господарського й фінансового плану в 1931 р., в тому році, в якому розв'язується справа виконання п'ятирічки за чотири роки. Звідси зрозуміла стає і ставка на високу відповідальність при виконанні плану в 1931 р., ставка, що повинна бути підкріплена відповідними організаційними та іншими заходами. Звідси ясна ставка на широку соціалістичну творчість мас, на рівні з повзяттям всіх можливих заходів до їх найліпшого матеріального й культурного обслуговування.

Єдиний народньо-господарський і фінансовий плани затверджено постановою керівних органів партії і керівних радянських органів країни. Ці плани напружені, але разом з тим вони цілком реальні і нема ніяких сумнівів, що широко й активно мобілізавши сили, ці плани буде виконано цілком в новому господарському році.